

Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, den moderna teologin och Bibeltrogna Vänner

Redan 1912 lämnades i *Nya Väktaren* en redogörelse för och bakgrund till vad som timade 1909–1911 när Missionssällskapet Bibeltrogna Vänner (nuvarande Evangelisk Luthersk Mission – Bibeltrogna Vänner) bildades och vilka personer och frågor som då stod i centrum. Det gjordes i en serie artiklar eller kapitel med den sammanhållande titeln *Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, den moderna teologin och Bibeltrogna Vänner*. Som författare anges "Amythos", pseudonym för Axel B. Svensson, en av huvudpersonerna. Samtliga nio kapitel finns tillgängliga på nätet under adress: logosmappen.net/uppbyggelse/bocker/efs-bv. Här följer kap 3 i skildringen.

FOSTERLANDS-STIFTELSENS 50-ÅRSJUBILEUM

År 1906 firade Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen sitt 50-årsjubileum under stor tillslutning från landets alla delar. Av det lilla senapskornet hade blivit ett stort träd: Stiftelsens föreningar, ombud, missionärer och predikanter kunde räknas i hundratal; antalet genom Stiftelsen spridda biblar och uppbyggelseböcker kunde räknas i milliontals exemplar; och den ström av andlig välsignelse, som Gud genom Fosterlands-Stiftelsen tilldelat vårt folk under tiden 1856–1906, kan helt enkelt icke värdesättas, så stor har den varit.

Därför må det icke förundra någon, att alla gladdes, och att glädjefesten firades med en särskild jubelfestkantat. Allt såg så löftesrikt ut. Egentligen var det endast en droppe sorg i glädjebägaren, men denna var tillräcklig för de Stiftelsens vänner som gav akt på tidernas tecken: några månader före festen hade Stiftelsens mångårige, ovanligt kraftfulle och målmedvetne ordförande, hovrättsrådet C. U. Widström, blivit kallad att delta i glädjefesten hemma hos sin Frälsare. Med honom hade Stiftelsen förlorat den, som mer än någon annan under en följd av år bidragit till sällskapets lyckliga utveckling. Han hade varit det redskap i Guds hand, som höll farkosten på rätt köl. Nu var han borta. De, som visste vad han varit, sörjde mitt i jubileumsglädjen.

Till Widströms efterträdare utsåg styrelsen generalen, friherre A. E. Rappe. Om honom visste flertalet missionsvänner egentligen endast, att han hörde till de "icke många ädlingar", som voro kallade. Dessutom hade man ju reda på, att han var en i rikets tjänst högt betrodd man, som i kriget mellan Frankrike och Tyskland 1870–71 ådagalagt en lysande tapperhet. Men om han var mannen att fullfölja Wid-

ströms verk, det visste man icke. Framtiden skulle komma att giva svar på denna fråga.

Säkert är, att ordförandeskiftet inom Stiftelsen ägde rum i en kritisk tid. Det saknades icke tecken, som förebådade, att en kristid var i annalkande.

STIFTELSENS STÄLLNING TILL KYRKAN

En fråga, som allt sedan Stiftelsen bildades, med kortare mellanrum varit av brännande natur den om Stiftelsens ställning till kyrkan, var tydligen åter i uppsegling. Inom kyrkan pågick nämligen ett nydaningsarbete, som icke utan vidare kunde ignoreras, detta så mycket mindre som från kyrkligt håll å ena sidan framhölls, att de nya rörelserna inom kyrkan gjorde Stiftelsens fortsatta arbete överflödigt, och å den andra, att Stiftelsen borde ställa sig och sina organ till samma rörelses förfogande.

Inom Stiftelsen själv fanns nu som alltid i denna fråga mer än en riktning – den ena var hågad att lyssna på de kyrkliga förslagen, den andra fordrade självständighet i förhållande till kyrkan utan att dock påyrka någon separation.

Hösten 1907 hölls i Stockholm en konferens, anordnad av "Sällskapet för främjande av kyrklig själavård". Vid denna konferens framkom klarare än någonsin förut de kyrkliga kraven på Stiftelsens överlåtande av sitt arbete på en under kyrklig kontroll arbetande organisation. Denna tänkte man sig böra få till stånd genom omedelbart tillsättande av en interimstyrelse, som skulle föra saken framåt. En av ledamöterna i Stiftelsens styrelse uttryckte i varma ordalag sin fullkomliga anslutning till det framkomna förslaget. Men å andra sidan reste närvarande representanter för den andra riktningen

inom Stiftelsen så stark opposition mot förslaget, att det självdog, och det har sedermera icke avhört i den formen.

Konferensen hade emellertid visat, vad man hade att vänta från kyrkans sida. Detta kände man redan förut, men det var endast några få invigda, som visste, att de kyrkliga kraven hade inflytelserika meningsfränder inom Stiftelsens styrelse. Nu visade det sig, att dessa kände sig så starka, att de vågade öppet framträda. Något måste göras, om icke EFS en dag helt oväntat skulle finnas vara lagd under kyrkliga myndigheters kontroll. Framför allt måste Stiftelsens egna vänner väckas till insikt av faran. Ty en fara var det, då rationalism och bibelkritik ohejdat fick utbreda sig inom kyrkan.

På aftonen samma dag som ovan nämnda konferens avslutades kom också tre av Stiftelsens vänner överens om, att nu var tiden inne för startandet av ett tidningsorgan, som skulle ha till uppgift att bekämpa bibelkritiken och värna om Stiftelsens oberoende ställning. Denna tidning, som fick namnet *Nya Väktaren*, kom också till stånd. Det var ledamoten av EFS:s styrelse, grosshandlanden Joh:s Eriksson, EFS:s resesekreterare, pastor Efr. Rang och predikanten i Betlehemskyrkan i Stockholm Axel B. Svensson, som ställde sig i spetsen för detta företag. Den sistnämnde av de tre blev tidningens redaktör. Beslutet om *Nya Väktaren* var det enda syn- och märkbara resultatet av själavårdssällskapets konferens 1907.

...

STIFTELSENS STÄLLNING TILL KAMPEN MOT BIBELKRITIKEN

Stiftelsens ställning till Bibeln hade alltid varit klar och tydlig. Man höll fast vid re-

formationens grundprinciper, och trodde sålunda, att den Heliga Skrift är Guds ord. Om denna Stiftelsens ståndpunkt vittnade otvetydigt en hel rad förträffliga apologetiska skrifter, som under årens lopp utkommit på EFS:s förlag. Därför var det helt naturligt, att Stiftelsen, då tidskriften *Facklan* började utgivas, intog en mot densamma vänlig och gynnande ställning.

Facklans program var från början klart och tydligt, och det innefattade bekämpande av *all* modern bibelkritik. På detta program var det, som EFS:s styrelse beslöt att gynna tidskriften. Förhållandet var också det allra bästa, och intet missljud förspordes under de första sex åren av *Facklans* tillvaro. Det var i synnerhet fyra ledamöter av Stiftelsens styrelse, som voro varma vänner av *Facklan*: ordföranden hovrättsrådet Widström, lektor G. S. Löwenhielm, grosshandlanden Joh:s Eriksson och pastor B. Wadström.

Såsom förut nämnts avled hovrättsrådet Widström kort före jubileumsfesten 1906, och lektor Löwenhielm överlevde honom inte länge. Det är förvisso beaktansvärt, att det nu inte dröjde länge, förrän man i Stiftelsens ställning till *Facklan* kunde märka en förändring. Först gjordes ett försök att ställa redaktör Lönnbeck under en kontrollerande censur. Detta försök utgick visserligen icke från EFS, men det fann en ivrig förespråkare i en av Stiftelsens män, som åberopade och stödde sig på ledaren av EFS:s yttre mission professorn Ad. Kolmodin, om vilken man nu fick veta, att han i vissa stycken ogillade *Facklans* program.

År 1907 föreslog prof. Kolmodin, att Stiftelsen skulle börja utgiva en skriftserie, som skulle ha till uppgift att bekämpa den "nedbrytande" bibelkritiken – så började man nu kalla den bibelkritik som gick så

till ytterlighet att den ställde *alla* trons artiklar under förnuftets domsrätt. Den ifrågasatta skriftserien kom också till stånd och redigerades av professor Kolmodin. Denna skriftseries första häften var rätt värdefulla, men de, som inom Stiftelsens skriftgranskningsutskott hade att granska manuskriptet till de utkommande häften, kom snart underfund med att Kolmodin icke i bibelfrågan stod på Stiftelsens gamla ståndpunkt.

Som häfte VII i skriftserien utgavs en av prof. Kolmodin själv författad skrift: *Kristendomen och den urkristna församlingens bibel*. Efter granskning av manuskriptet förklarade skriftgranskningsutskottet enhälligt, att boken vore omöjlig att utges på EFS:s förlag – så uppenbara bibelkritiska påståenden fanns i den. Av hänsyn till författaren återupptogs frågan ånyo, sedan han ur manuskriptet dels avlägsnat, dels i en mildare form omskrivit de mest anstötliga ställena.

Nu började en rad av intriger, som avsåg att genomdriva skriftens utgivande på Stiftelsens förlag. Ett flertal av skriftgranskningsutskottets medlemmar kom på privat väg överens att genom förändring av några enstaka uttryck ge de mest i ögonen fallande, otvetydiga bibelkritiska uttalandena en så mångtydig form, att de icke skulle förefalla som påståenden. För detta förfaringssätt hade man även lyckats vinna författaren. Emellertid var det ännu ett par av skriftgranskningsutskottets medlemmar, som fullt riktigt framhöll, att det icke var någon förtjänst att dölja de bibelkritiska tankarna i mångtydiga ord; skulle boken, vars bibelkritiska tendens kvarstod, utgivas, så vore det tvärtom en fördel, att dessa tankar kom fram i så tydliga ord, att även den enfaldigaste kunde förstå, att det var

fråga om en ny trosståndpunkt och förden-
skull veta att taga sig tillvara.

Emellertid hänsköts frågan till avgöran-
de av styrelsen *in pleno* och föranledde där
många och långa debatter.

Vid en av dessa debatter framhöll pastor
B. Wadström, att "utgivandet av en sådan
bok vore ett övergivande av Stiftelsens
gamla ståndpunkt." Härtill svarade prof.
Kolmodin, att "Stiftelsen måste komma
på *en ny ståndpunkt*; ty det vore ej gott att
ständigt envist blicka tillbaka på det gam-
la; man måste också skåda framåt och se,
vad en ny tid fordrar."¹ I sitt svar på detta
framhöll pastor Wadström bl.a., att Bibelns
auktoritet icke av någon tid finge rubbas,
att den ifrågavarande boken skulle åstad-
komma mycken oro inom församlingen och
i betänklig grad rubba förtroendet till Stif-
telsens hela verksamhet.

Även om flera bland styrelsens medlem-
mar enskilt sagt sig dela Wadströms tankar,
teg alla, varför W. ännu en gång tog ordet och
bevekande bad Kolmodin, att icke "åstad-
komma så mycket obehag för Stiftelsen och
oro i hela landet". Härtill svarade Kolmodin:
"Det är icke utan, att Gud i natt under min
bönekamp inför honom sagt mig ungefär
detsamma, som pastor W. nu uttalat. Jag
skall lämna boken till en annan förläggare."²

Glad över detta svar och i tron att frågan
var löst avlägsnade sig pastor Wadström nu
från sammanträdet.

Det, som i styrelsen ägde rum, sedan Wad-
ström lämnat sammanträdet, är delvis ännu
höljt i dunkel. Endast så mycket är känt, att
direktör K. J. Ahlberg framkom med försla-
get att utge boken "i distribution". Detta
förslag blev efter en stunds diskussion styrel-
sens beslut. Att så kunde ske berodde delvis

därpå, att Kolmodin lät förstå, att om inte
hans bok passade för Stiftelsen, så passade han
icke heller själv, då boken vore ett uttryck för
hans åsikter och trosståndpunkt. För detta
hot om avgång kapitulerade de tveksamma,
och styrelsen godkände den omdebatterade
skriften till spridning genom Stiftelsens för-
lag. Frågan var nu för en tid avgjord.

Innan vi lämna detta kapitel, torde det
vara på sin plats, att något litet referera
innehållet i den sorgligt ryktbara boken.

Skriften *Kristendomen och den urkristna
församlingens bibel* är en helt liten broschyr,
omfattande föga mer än två tryckark. Den
gör anspråk på att vara av apologetisk natur
och angives av författaren vara utgiven för
att tjäna dem, som av den nedbrytande bi-
belkritiken fått sin tro undergrävd.

Även om onekligen de första 20 sidorna
av boken gör ett gott intryck, kan dock
mycket befogade anmärkningar göras även
mot den för evangelisk-luthersk bekännelse
främmande synpunkt, från vilken författa-
ren behandlar gudsuppenbarelsens faktum.
Så t.ex. framhålles kristendomen såsom ett
av Kristus åt oss förmedlat *nytt* religiöst
sedligt liv, under det de heliga i gamla för-
bundet skulle ha levt ett religiöst-sedligt liv
utan Kristus. Här är själva spårväxeln lagd
fel, och med denna utgångspunkt måste
man konsekvent komma till ringaktning
för det Gamla testamentets heliga skrifter.
Dessutom står denna lära om ett andligt liv
utan Kristus i uppenbar strid med Bibelns.
I 1 Kor. 10:4 sägs uttryckligt, att Israel
under ökenvandringen hade gemenskap
med Kristus, och Frälsaren själv betygar,
att Abraham såg Kristi dag och vart glad.
Emellertid är det dock förnämligast om den
senare delen av boken, som det stått strid.

Professor Kolmodin gör sig i denna senare del skyldig till vanvördiga uttalanden om enskilda skriftställen och till underkännande av vissa Bibelns uppgifter. Så t.ex. säger han om Ps. 69:23–29, att det är ”något otillbörligt, något, som icke bör vara”. Emellertid säger aposteln Petrus uttryckligen i Apg. 1:16, 20, att just dessa av Kolmodin klandrade ord är talade av den Helige Ande.

Alla Bibelns uppgifter i historia, geografi o.d. underkänns i så måtto, att de enligt Kolmodins mening är otillförlitliga, såvida den vetenskapliga forskningen funnit dem felaktiga. Skulle de komma i strid med forskningens resultat, så skall nämligen dessa senare skänkas tilltro framför Bibelns egna uppgifter. Det är tydligt, att K. med sådana åsikter icke kan anse hela Bibeln vara Guds ofelbara ord. Det säger han också ut fast i försiktiga ordalag.

Slutligen sammanfattar professorn sina omdömen om Bibeln i ordalag, angående vilka vi endast skall nämna, att de sluta med följande mening: ”Denna bibel visar oss till sist, hur de, som i ödmjukhet böjde sig för Guds fostran i dom och barmhärtighet och öppnade sig för hans frälsningsuppenbarelse, då den i stigande klarhet mötte dem, gav uttryck åt vad de upplevde i de mest inträngande vittnesbörd i dom och nåd eller i heliga sånger med prägel från den djupaste förtvivlan till längtan och segervisst hopp, eller i visdomsord, *i vilka de framlade resultatet av sitt tänkande och grubblande över de spörsmål*, över vilka då ännu endast svagt ljus från ovan kunde falla.” Denna tirad står i den bestämdaste strid med Petri ord, att

”ingen profetia någonsin framkommit av en människas vilja, utan heliga Guds män hava talat drivna av den Helige Ande.”

Den skarpaste anmärkningen mot Kolmodins bok är dock den, att den uppgivit den första av reformationens båda grundprinciper nämligen den, att den Heliga Skrift alena är domaren i alla trosfrågor. Kolmodin sätter nämligen forskningen till domare över Bibeln. Och det är en ny grundprincip eller ståndpunkt – ”grundståndpunkt”.

Här har vi endast helt flyktigt kunnat påpeka några få punkter, men vi vill hänvisa dem, som vill ha närmare reda på anmärkningarna mot prof. Kolmodins skrift, till följande skrifter: *Facklan* årg. 1908, 1909 och 1910; *Nya Väktaren* årg. 1908, 1909 och 1910; *Vidräkning med professor A. Kolmodin och hans bok: 'Kristendomen och den urkristna församlingens bibel'*, av Alfred Andersson; *Håll det du har ...* Bidrag till diskussionen om prof. A. Kolmodins skrift 'Kristendomen och den urkristna församlingens bibel', av Axel B. Svensson; *Om Bibelns domssanningar* av kyrkoherde D. A. Ärnström; *Några blad ur Evang. Fosterlands-Stiftelsens historia* av B. Wadström.

Stiftelsen hade sålunda av sin styrelse genom dennas hänsynstagande till en människa blivit förd in i en svår situation. Huru det nu skulle utveckla sig, kunde ingen på förhand säga. Men det märktes, att hovrättsrådet Widströms starka hand icke längre höll i rodet: fartyget hade kommit in bland bränningar och skär, barometern föll, och allt bådade en våldsam storm.

Amythos [Axel B. Svensson]

Bearbetad av red.

1 Se vidare angående denna sak pastor B. Wadströms bok "Några blad ur Evang. Fosterlands Stiftelsens historia" sid. 86 och följande.

2 Se pastor Wadströms ovan återopade bok, sid. 87.